

ВІДГУК
офіційного опонента – доктора педагогічних наук,
професора Біди Олени Анатоліївни
на дисертаційне дослідження Кіржи Надії Василівни
з теми «Формування комунікативної компетентності майбутніх
медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних
технологій»
на здобуття наукового ступеня PhD доктора філософії
за спеціальністю 015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки. Оволодіння професійними мовленнєвими вміннями передбачено Галузевим стандартом вищої освіти підготовки на першому (бакалаврському) рівні галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 223 Медсестринство за освітньою програмою «Сестра медична». Зміст підготовки сестер медичних передбачає набуття майбутнім фахівцем загальних компетентностей, серед яких є вміння спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, працювати в команді, володіти навичками міжособистісної взаємодії.

Формування нової моделі підготовки медичних сестер враховує не лише набуття спеціальних (фахових) компетентностей, які опановують випускники медичних коледжів, а й їхні комунікативні можливості. Тому одним із аспектів навчального процесу є формування комунікативної компетентності – однієї із професійно важливих характеристик медичної сестри. Формування комунікативної компетентності вимагає комунікативного підходу до навчання мови. Саме цей аспект спричинив потребу удосконалення методики навчання мови майбутніх медичних сестер.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що дисертаційне дослідження є складовою комплексного наукового дослідження кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія моніторингу якості педагогічної діяльності» (державний реєстраційний номер 0108U001064), а також входить до плану наукової роботи Вінницького медичного коледжу імені акад. Д. К. Заболотного «Формування професійної компетентності у студентів через впровадження інноваційних технологій навчання та вдосконалення навчально-виховного процесу самостійної та творчої активності викладачів та студентів» (протокол № 1 від 11 вересня 2012 р).

Дисертаційне дослідження «Формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» присвячено важливій та актуальній темі, яка на сьогодні недостатньо досліджена і потребує удосконалення теорії і практики підготовки майбутніх медичних сестер.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Представлені в роботі наукові положення та висновки, викладені авторкою, свідчать про цілісність проведеного дослідження, наукову обґрунтованість і достовірність результатів, а також мають теоретичне і практичне значення для підготовки майбутніх фахівців.

Дисертантка на високому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету, завдання, методи дослідження.

План роботи логічний і послідовний. Структура дисертації – чітка, усі її частини спрямовані на досягнення поставленої мети.

Представлений науковий апарат дослідження сприяв розробці алгоритму розв'язання досліджуваної проблеми, на вирішення якої авторкою спрямовано 4 завдання дослідження. Кваліфікаційним є застосування комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку. З огляду на тему дослідження дисертантка чітко сформулювала адекватні завданням методи (теоретичні, емпіричні, математичної статистики) наукового пошуку.

Наукові положення, рекомендації та висновки, які містяться у дисертаційному дослідженні, пояснюються і обґрунтовуються з посиланням на широку джерельну базу, що включає законодавчі документи (директиви ЄС, документи Всесвітньої організації охорони здоров'я, Всесвітньої федерації медичної освіти), наукову і методичну літературу.

Гіпотеза і завдання дослідження є чітко узгодженими.

Аналіз дослідження свідчить, що дисертантка ретельно опрацювала наукову літературу, чітко сформулювала основні положення та висновки проведеного дослідження, отримала результати, які мають теоретичне і практичне значення, зробивши вагомий внесок у педагогічну науку. Свідченням обґрунтованості наукових положень є достатньо репрезентативна теоретична база, яку становлять узагальнені результати вивчення 221 джерела літератури.

Зміст анотацій, поданих українською та англійською мовами відображає зміст дисертації та висвітлює суттєві її аспекти та основні положення.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Нові факти, одержані дисертанткою. Важливість дисертаційного дослідження полягає в запропонованих рішеннях окресленої проблеми – формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням ІКТ. Безпосередньо вперше визначено організаційно-педагогічні умови формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) (застосування інформаційного освітнього середовища під час викладання філологічних дисциплін, використання Інтернет-ресурсів, впровадження проєктної технології); обґрунтовано та представлено модель формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням ІКТ.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Значеннєвим для **практики** є розроблені дисертанткою та впроваджені в освітній процес інформаційно-комунікаційні технології, а саме: використання інтерактивної дошки та програмного забезпечення SMART Notebook; наповнення інформаційного освітнього середовища Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д. К. Заболотного; розроблений ЕНМК з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»; використання різноманітних навчальних ресурсів дистанційної освіти (аудіотекстів через посилання на YouTube), допоміжних секцій в дистанційному курсі (наявні навчальні відеофрагменти про технологію комунікативного контакту сестри медичної і пацієнта, відеозаписи діалогів медичної сестри і пацієнта); розроблені діалогові тексти; створений блог «Формування комунікативної компетентності»; розроблені та наповнені ситуаційним задачами та еталонами відповідей кейси «Етика ділового спілкування, її предмет і завдання» та «Поняття спілкування. Основні комунікативні бар'єри у спілкуванні»; створено «Навчально-методичну розробку занять дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» з використанням методу проєктів», яка містить практичні завдання, вправи, ситуаційні вправи.

Основні положення дослідження **впроваджені** в освітній процес Вінницького медичного коледжу імені Д. К. Заболотного (довідка № 322 від 17.09.2020 р), Гайсинського медичного фахового коледжу (довідка № 141 від 21.09.2020), Могилів-Подільського медичного фахового коледжу (довідка № 01/416 від 05.10.2020 р.), Погребищенського медичного фахового коледжу

(довідка № 01-37/191 від 02.10.2020), Бердичівський медичний фаховий коледж Житомирської обласної ради (довідка № 203 від 12.10.2020).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Наукові положення, отримані результати та висновки дослідження можуть бути використані під час підготовки майбутніх медичних сестер, у ході розроблення навчальних і робочих програм, навчально-методичних матеріалів для викладачів і студентів з метою формування та удосконалення процесу формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Оцінка структури та змісту дисертації. Текст дисертаційного дослідження зв'язний, цілісний, завершений, чітко структурований. Кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його, що сприяло розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань, які є досить конкретні та відповідають поставленій меті дослідження. Робота складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (221 найменування), додатків (52 сторінки). Загальний обсяг дисертації становить 264 сторінки, основний зміст – 174 сторінки.

У вступі розкрито актуальність проблеми, що досліджується. Її методологічна і теоретична основа одержали належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію. Чітко сформульовані мета, об'єкт, предмет, методи дослідження, завдання дослідження, які є досить конкретними та відповідають поставленій меті, викладено наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження; представлено інформацію про публікації за темою дисертації, її структуру й обсяг.

Дисертаційне дослідження Кіржи Н. В. характеризується системним підходом до предмета дослідження. Обрана автором структура дисертаційного дослідження сприяла досягненню визначеної автором мети, що полягає у «визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)», та розв'язанню поставлених наукових завдань. Об'єкт та предмет дослідження сформульовані чітко й логічно. Висновки дослідження відповідають поставленим завданням.

У першому розділі здійснено аналіз етапів розвитку та вдосконалення фахової підготовки майбутніх медичних працівників та стану використання сучасних засобів навчання.

У другому підрозділі першого розділу проведено аналіз основних підходів науковців до визначення поняття «комунікація» та «комунікативна компетентність», запропоновано власне визначення комунікативної компетентності студентів медичних коледжів – майбутніх медичних сестер. Дисертанткою визначено, що під комунікативною компетентністю студентів медичних коледжів (майбутніх медичних сестер) варто розуміти їх здатність користуватися спеціальними знаннями вербального й невербального спілкування, застосовуючи комплекс методів та інструментів взаємодії з іншими людьми, що перебувають у близькому й віддаленому оточенні (пацієнтами, їхніми родичами, колегами, співробітниками), а також володіти технікою низки соціальних ролей з метою отримання та передачі актуальної інформації.

У третьому підрозділі першого розділу виокремлено компоненти, критерії комунікативної компетентності, показники і рівні її сформованості, запропоновано модель формування комунікативної компетентності у майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Модель складається з цільового, змістово-процесуального та результативного блоків, які взаємопов'язані прямими і зворотними зв'язками. Заслуговує уваги висновок дисертантки, що «сучасні світові процеси глобалізації та внутрішня соціально-політична ситуація в країні вимагають застосування нових підходів до освітнього процесу, формування нового та якісного його наповнення. У сучасних умовах фахова передвища освіта потребує модернізації як змісту освітніх програм, націлених на формування особистих та професійних компетентностей у студентів, так і поліпшення якості викладання, що в цілому зумовить зростання якості національної вищої освіти. Одним з найголовніших аспектів даного процесу є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес».

У другому розділі дисертаційного дослідження відповідно до обґрунтованих організаційно-педагогічних умов формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій представлено змістове наповнення ІОС медичного коледжу під час навчання професійно орієнтованої української мови; використання різноманітних ресурсів Інтернету (блогів, пошукових систем, засобів комунікацій, відеохостингу Youtube, сервісів спільної роботи з документами, мережових банків даних); застосування методу проєктів.

Варта уваги думка авторки дослідження, що мобільність як студентів, так і викладачів формує успішність кожного з випускників в умовах цифрового та технологізованого соціуму, спроможність до продуктивної співпраці, вирішення завдань, креативний підхід до навчання та дослідницьких діянь тощо. Дисертантка доводить, що використання Інтернет-ресурсів у підготовці майбутніх медичних сестер сприяє розвитку мобільності освітнього процесу. Навчальні матеріали стають доступними не тільки в межах навчальної аудиторії, а й з будь-якого місця, де з допомогою мобільних пристроїв чи інших гаджетів можна підключитися до мережі Інтернет.

Цікавим є переконання дисертантки, що «метод проєктів є одним із головних методів практико орієнтованого професійного навчання, який дозволяє формувати навички професійної діяльності в умовах, максимально наближених до виробничих. Застосування проєктного навчання для формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер сприяє формуванню в освітньому процесі навичок професійної діяльності і є одним із способів підвищення ефективності освітнього процесу».

У третьому розділі здійснено експериментальну перевірку з метою визначення ефективності впровадження організаційно-педагогічних умов формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Експериментальна робота включала в себе три етапи: констатувальний, формувальний та завершальний. У проведенні педагогічного експерименту взяли участь 488 студентів: контрольна група в кількості 248 осіб і експериментальна група в кількості 240 осіб. Позитивна динаміка одержаних результатів, належно оброблених з використанням статистичних пакетів програмних засобів SPSS 17.0 і Microsoft Excel методами математичної статистики, дає підстави для висновку, що теоретичні положення і практичні результати дослідження є наочними, логічними та переконливими.

Загальні висновки структуровані, повністю відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають з її основних положень, чим доводиться, що мета роботи досягнута і всі поставлені завдання виконано.

Дисертаційне дослідження є важливим і сучасним дослідженням стану формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у закладах фахової передвищої освіти з метою оновлення освітніх програм і покращення якості викладання, що зумовить зростання ваги національної освіти.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.
Позитивно оцінюючи новизну, теоретичне і практичне значення дисертаційного дослідження Кіржи Надії Василівни, вважаємо за доцільне висловити зауваження та побажання щодо його можливого удосконалення:

1. Аналіз сучасного стану формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер варто було б побудувати у форматі порівняння закордонного і вітчизняного досвіду.

2. Компоненти, критерії і рівні комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер варто було б відобразити у вигляді зіставних таблиць.

3. В обґрунтуванні першої педагогічної умови варто було б детальніше зупинитися на застосуванні інформаційного освітнього середовища при викладанні філологічних дисциплін в умовах карантинних обмежень, пов'язаних з пандемією коронавірусу.

4. Запропонована автором модель формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій візуально краще виглядала б, якби у структурі змістово-процесуального блоку поряд з компонентами комунікативної компетентності і організаційно-педагогічними умовами їх формування були відображені засоби формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

5. У дисертації зустрічаються мовленнєві і стилістичні огріхи.

Висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер і суттєво не впливають на належний науково-теоретичний рівень дисертації Кіржи Надії Василівни.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях.
Суттєвими є наукові доробки дисертантки, апробовані на 8 науково-практичних конференціях (міжнародних, всеукраїнських). Основні результати дослідження представлено в 14 опублікованих працях, із них: три статті в наукових фахових виданнях України; одна колективна закордонна монографія; дві статті у збірниках матеріалів закордонних міжнародних конференцій; 6 статей у збірниках всеукраїнських та міжнародних наукових, науково-практичних конференцій; один навчальний посібник; одна методична розробка.

Зміст, обсяг та кількість друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії і надають авторці право публічного захисту дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота «Формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікативних технологій» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор – Кіржа Надія Василівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри педагогіки та психології
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

О. А. Біда

Підпис О.А. Біди завіряю.
Завідувач відділу кадрів
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

Г. Рейплік